

PAPER DETAILS

TITLE: Toplum Kalkinmasi Pilot Bölge Çalışmaları

AUTHORS: Erdogan GÜÇBILMEZ

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/37348>

TOPLUM KALKINMASI PİLO ÇALIŞMALARI

G İ R İ Ş

Toplum kalkınması, halkın hükümetle yoluyla sosyal, ekonomik ve kültürel kalkınması olarak II. Dünya Savaşından beri gitti olmakta; Dünyanın birçok ileri ve geri ülke ekonomik şartlar altında gerek ulusal hükümetlerin belirli ülkelerin kalkınma çabalarına katkı kurumlar tarafından geniş çapta uygulanma

27 Mayıs 1960 ihtilâlinden sonra kurulmuş kilâtı da, bu uluslararası akımın çekiciliğinin

I

PİLOT PROJELER VE U
ÖRGÜTÜ

Türkiye'de Toplum kalkınması uygulanmıştır. Bilindiği gibi «Toplum Kalkınması türel gelişmeyi sağlamak üzere bir çevre tümüne denir» (2). Her memlekette toplum bütün çevrelerde uygulanması şart değildir kalmış oldukları için, bazı çevrelerdeki bu yöntemin uygulanmasıyla çok az bir çok yüksek seviyede sonuçlar verecek seçtiği umulduğundan oralar toplum kalkınmaktadır. 1963 yılı programına göre: «problemler karşısında toplum kalkınması kalkınmasına verilmiştir» (3). Türkiye'de ölçüde köy kalkınmasıdır. Fakat bununla toplumsal programlarının tamamıyla dışındadır. Her ne kadar ağırlık köy kalkınmasına ve şehirlerin geri kesimlerinin de toplum kalkınması edeceği anlaşılmaktadır. Bu hususa ileride

Devlet Plânlama Teşkilâtı, geniş ölçüde uygulanması kararlaştırılmış olan topluma derhal yurt capında başlanılmasını v

TOPLUM KALKINMASI PİLOT BÖLGE

2. *Toplum kalkınması yöntemi bütün içinde uygulanabilecek bir yöntem*

Gerçekten toplum kalkınması yönetimi-
larına uydurulması gerekmektedir. Her ülk
kalkınması yönetimi geliştirmek zorundadır. E
kalkınması konusunda yapılan tartışmalarda
rılmış olan «... esas fikirlerin, seçilmiş olan
denenmesi...» (6) gerekli olduğu gibi «bu f
melerde ilmî bir denemeye tâbi tutulup m
den geçirilmeden toplum kalkınması çalışm
rişmek doğru...» (7) olmaz.

Bu sebepler pilot proje uygulanmasını ta
tadırlar.

Toplum kalkınması programının kadem
ması yalnız ilk deneme yılları için düşünül
tün Türkiye'yi kapsamaması III. Beş Yıllık Pla
nacaktır. Birinci Beş Yıllık Plan'ın sonunda
toplum kalkınması kapsamına alınmış olacal

Pilot projeleri yürütme görevini 1963 Yıl
lama Teşkilâtı Toplum Kalkınması Grubuna
yalnız pilot projeleri değil fakat «...hazırlan

en önemli sorun ilk kademelerin (pilot b) bölgelerde ulaşılacak sonuçların ve kazanımların uygulamanın gerek örgütü gerek yöntemi üs önünde pilot bölge seçiminin önemi kendiliğinden yanlış bir seçim ya da ne istendiği bilinmeden çıkaracağı temsil edicilik özelliği taşımayacak adımların yanlış atılmasına sebep olabilecek bölgelerin seçimi üzerinde dikkat ve ısrarla

Pilot bölge seçimi şu dört kademede

1. Türkiye'nin büyük coğrafi bölgelere
2. Her bölge içinde pilot ilin seçilmesi
3. Her il içinde pilot ilçenin seçilmesi
4. Her ilçede uygulama yapılacağı

Seçilen uygulama yerlerinin temsil edicilik bakımından manidar yerler olabilmeleri için rinde uygulama gereken bazı ayrıntıların Aslında her ülkede kesinlikle onaylanmış olduğu söylenemez. Ancak toplum kalkınma vadeli maksatları için ilk adımlarında ne

TOPLUM KALKINMASI PİLOT BÖLGE ÇALIŞMALARI

durum elveriyorsa her bölgede o bölge hakkında b
olaylarla karşılaştırılması gereklidir.

Pilot bölge çalışmalarının amacı, anlaşıldığına g
diği gibi işe bir ucundan başlamak değildir. Bu çalış
cundan Türkiye, hakkında kesin yargılara ulaşmayı
dınlatmalar beklenmektedir. Ulaşılabilecek kesin yargılar
sosyal mühendislik temniğinin Türkiye'de başarılı v
sını sağlayabileceği gibi toplum kalkınması fikrini ge
da gerek köy seviyesinde daha doğmadan öldürebile

Pilot bölge çalışmalarında kesinlikle denenmek i
potezler aramak gereklidir. Bu varsayımların neler o
zı varsayımların bulunması önemlidir.

A. Pilot Bölge Çalışmalarından Sağlanmak İster

1963 yılında seçilmiş olan 6 ildeki ve bu illerin
6 ilçedeki seçim ayraçlarını görmeden önce pilot bölg
yapan Devlet Plânlama Teşkilâtı Toplum Kalkınması
mış olduğu bu çevrelerdeki uygulamadan neleri öğre
oldukları üzerinde durmak yerinde olacaktır.

DPT tarafından yayınlanmış olan çeşitli doküman
tıgım mülakatlardan edindiğim sonuç şudur (x):

4. Birim olarak ilçe oldukça keskinleşmiştir. Fakat çok büyük elverişsizlikleri gözden daha doğal hiç birşey olamaz. Bunun

5. seviyesinde merkeziyetçilik mi daha elverişlidir? Denmek istenen içle doğrudan doğruya ilçedeki yürütücüye mi

6. Toplum kalkınması açısından malarının değerlendirilmesi. Örneğin inşaa emanete imkân veren mevzuatın.

7. İl ve ilçelerdeki devlet personeli elverişli yöntemin tesbit edilmesi.

B. Pilot Bölge Seçim Ayraçları.

Yukarıda pilot bölge seçiminin birkaç ne dokunulmuştu. Bu kısımda kademelerde lecektir.

Toplum kalkınması yöntemini uygundan bir kısmı da işe pilot projelerde arasında Afganistan, Suudi Arabist olabilir. Bu ülkelerden Afganistan ve Suudi kalkınması uluslararası örgütlerin

TOPLUM KALKINMASI PİLOT BÖLGE ÇALIŞMALARI

Hindistan'da pilot çalışmalar 1946 yıllarında başlanmıştır. Bu projeler entansif köy kalkınması denemeleri şeklindeydi. Denemelerden bazıları başarılı oldu. Başarısızlıkla sonuçlanan denemeler ise Plânlama Komisyonunun Toplum Kalkınması Programı'nın bir parçası olarak tesbit etmesine mani olacak başarısızlıklardır. Hintliler, pilot çalışmalardan asıl program sırasındaki çalışmaların tesbiti bakımından çok yararlanmışlardır.

1. Türkiye'nin bölgelere ayrılması.

Bu, pilot bölge seçiminde ilk kademedir. Yaptığım çalışmalarıma göre Türkiye çıplak gözle görülür farklara göre 6 bölgeye ayrılmıştır. Bu bölgeler şunlardır :

1. Antalya, 2. Çukurova, 3. Marmara, 4. Muş, 5. Doğu Anadolu, 6. Orta Anadolu.

Bu bölgelerde 6 pilot proje alanı seçilecektir. (8) İşleri bu şekilde anlaşılabileceği gibi bu bölgelerden bazıları bir ilden meydana gelmektedir. Bunun nedeni bazı illerin oralarda başka amaçlı bölgelerin bulunması sebebiyle dahil oldukları coğrafi bölgelerin yerlerine bakılmadan seçilmiş olmalarıdır. Şu halde plânlama sağlık projeleri olan yerler önce alınmış geri kalan iki bölgede de bu ilk dört çevrenin uzağında kalan yerler alınmıştır. Doğu Anadolu'nun bulunmaması dikkati çekmektedir.

zorunluluk, toplum kalkınması grubu, gulamanın şimdilik hiç bir kanun teklenmiş olmamasından, toplum dayanaklarının yetersizliğinden do

İllerin seçiminde ilk sıralar seçilen iller olmalarına dikkat edilmesi düşünülmü kolaylıklar daha ağır basmıştır. Edirne'nin pancar bölgesi dikkate alınmıştır.

3. İlçelerin seçimi.

Seçimlerin bazı ciddi araçlara göre ya seçimi seviyesinde raslanmaktadır. Nitekim Uygulama Raporu'nda şöyle denmektedir: "den farklı özelliklerde seçilmesi toplum ka lerinin bu farklı şartlarda denenmesine fırsat de aşağıda açıklanan yoldan hareket edilme

(1) Geliştirilmiş bazı kriterlere göre il içerisinde pilot proje bölgesini tesbit etmesi amaçlarını görüşmek üzere Devlet Plâ grup seçilmiş olan illeri ziyaret etmiştir.

(2) Aynı grup il şube müdürleriyle bir varet ederek bazı köyleri de gördükten son

TOPLUM KALKINMASI PİLOT BÖLGE ÇALIŞ

4. İlçenin köy gamının geniş olmasına b
özellikleri olan köylere sahip kazalar s
5. Ulaştırmanın kolay olduğu yerlere ö
Kayseri İli Pilot Kazası Seçimi Raporu'
tedir : «c. yolları kötü, resmî vasıta yoktu
6. Bünyan ilçesi için söylendiği gibi «halkın
si ve çalışmak istemesi» (12) yani ilçede
rı üzerinde ısrarla durulmuş olan bir ay
ilçe seçim raporlarında en başta belirtilir
7. İlçedeki idarecilerin durumu. İdareciler
na hevesli iseler, ilçenin idarî kadroları c
halkla daha önceden sıkı işbirliği kurabil
ları kendi aralarında anlaşabiliyorsa o
neğin Kayseri'nin Felehiye ilçesi ayrılma
bebiyle seçilmiştir. (13)

İlçelerin seçiminde bu ayraçlara gerçekten uy
ilçe seçim raporlarından anlaşılmaktadır.

4. Köylerin seçimi.

Resmen köy seçimi söz konusu değildir. Çün
kınması birimi değildir. Fakat fiiliyatta pilot ilçe
pılmıştır. Bu seviyedeki seçimde köylerin toplum
cevap (response) verdiklerine nasıl bir tepki gö

Fakat gene de Türkiye'nin, sosyal münafıklar içinde cereyan ettiği, iktisadî faaliyetler vî hayatlara farklı değer ve normların hakim gelere ayrılması; bu bölgelerden her birinde en iyi temsil eden ilin seçilecek çok yararlı itibaren birbiriyle uzlaşmaz toplumsal çevre toplum kalkınması çalışmalarında tutulacak vaş yavaş belirmesi imkân dahiline girerdi. rinde 1967'ye kadar program içine alınacak ma daha bilinçli bir şekilde yapılabilir; başa için programın örnek teşkil etme, özendirme li bir seviyeye çıkarılabilirdi. Ayrıca yukarıd muz proje uygulamalarının cevaplandırması lı özelliklerde ki çevrelerin farklı cevaplar ve lirdi.

Bugün seçilmiş olan illerinde birbirlerinin bölgelerde bulundukları ve bu bakımdan aynı leri ileri sürülebilir. Belki! Fakat bu tesadüfe edici olup olmadıklarını daha baştan itibaren lih eseri olarak öyle çıkarlarsa, buralarda yap rarlı olabilir. Ama böyle çıkmayabilirler de.

Sosyal bilimlerin bugün Türkiye'de geri lının sosyal mühendisliği zorluklarla karşılaş zorundayız. Ancak, gene de yapılabilecek bazı söylenemez. Eldeki bilgi tomarına az bir gayr

TOPLUM KALKINMASI PİLOT BÖLGE ÇALIŞMALARI

Bu kısımda, illerin seçiminde 1965'ten itibaren olan bazı ayraçlara uyulacağının mülakatların sırasına olmasını iyi bir belirti olarak ifade etmeliyim.

III

PİLOT BÖLGE ÇALIŞMALARININ GENEL YAKLAŞIMI

Burada, neye göre seçildiklerini yukarıda belirtmiş pilot bölgelerin nasıl seçildiklerini ve seçimden sonra nasıl çalışmalar yapıldığını göreceğiz.

Pilot illerin seçimi merkezde DPT Toplum Kalkınma Bakanlığı tarafından yapılmıştır. Bu maksatla illere birer yazı ile toplum kalkınması ile ilgilenip ilgilenmedikleri, daha önce toplum kalkınması ile ilgilenip ilgilenmedikleri, daha önce toplum kalkınması niteliğinde çalışmalar bu ilde yapılmadığı sorulmuştur.

Pilot ilçelerin seçimi şöyle yapılmaktadır:

DPT'den bir grup seçilmiş olan illeri ziyaret etmeden önce vali ve daire müdürleriyle birlikte bir toplantı yapılır. Bu toplantının maksadı, il idarecilerine toplum kalkınması hakkında bahsetmek ve ilçelerin seçiminde gözetilecek ayraçları belirlemektir. Bu toplantılardan sonra ilçelerin durumu gözden geçirilir. Verişli olmıyacakları ilk bakışta anlaşılan çıkarılacak iller belli edilmektedir. Bundan sonra il yetkilileriyle bu ilçe

bazıları başlı başına seminer konusu teşkil eder. Bu bakımdan 7 adımdan genel bir şekildedir.

1. *Seminerler.*

Yukardaki listeden de anlaşılacağı gibi seminerler iki ayrı seviyede yapılmaktadır: Birincisi toplumsal düzeydedir. Toplum kalkınması çalışmaları ve ilçe görevlerine toplum kalkınmasının ve toplum kalkınmasının plânlı kalkınma terimlerini uygulamak gereklidir (14). Kamu görevlilerinin toplum kalkınması eğitiminden geçirilmeleri şarttır. Her gün süreli çalışmalar olup bunlara illerdeki ilçe müdürleri, bölgesel kuruluş veya başmüdürlükler, bağlı ilçelerin kaymakamları, ilgili bankalar ve diğer kuruluşlar ilçelerde de oradaki saha elemanları katılır.

2. *Pilot ilçe araştırması.*

Bu araştırmalardan maksat, köy toplumu ve köyü fiziki ve tabii çevreyi tesbit etmek, köyün sosyolojisi (köylerde yaşayanlar arasındaki münaseletler, sosyal kurumlar) ve köydeki sosyal değişim (Köylerdeki alt - gruplar, köylerdeki iktidar ilişkileri) konularıdır. Bu araştırmaların amacı, köylerdeki sahadaki elemanlardan da yararlanmaktır.

TOPLUM KALKINMASI PİLOT BÖLGE ÇALIŞMALARI

sırasında önderlik edecek olanlar seçilecek ve bunlar olacaktır. Bu amaçla köy önderlerinin on gün süreli kamplarına ve eğitilmeleri gerekmektedir (15).

5. Köy seviyesinde program plânlama ve örgütlenme

Bu safhada uygulamaya geçmeden önce yapılan çalışmalarlanmaktadır. Çeşitli seminerlerle yetiştirilmiş olan köy önderleri, saha elemanları ve toplum kalkınmacıları tarafından yapılmış olan ilçe araştırmasının sağladığı bilgilerden yararlanılarak tartışma yoluyla köy topluluklarının kendi problemlerini tanımlama, tahlil etmelerini, bunların çözümünü için yollar arama ve programlar hazırlama işleri yapılmıştır. Bu programlar yalnız ihtiyaçların bir listesi değildir. Bir yıl içinde gerçekleştirilecek ihtiyaçlar seçilmiş, bunların gerçekleştirilme usulleri kararlaştırılmış, kaynakların nasıl sağlanacağı düşünülmüştür.

Plân - Programlarda araçlar açıklıkla gösterilmeli ve ifadelerden kaçınmak gerektir.

«Hazırlıyacağımız iş plânları, bir yılın programını gösterir. Bu plânlar birine göre haftalık, aylık, üç aylık dönemlere ayrılmıştır. Her bir işin zamanı, kimler tarafından yapılacağı, hangi araçlarla yapılacağı, faydalanılarak yapılacağı ayrı ayrı gösterilir. Zamanlar Nisan'ın 10'u, Haziran'ın 20'si gibi çok kesin davranılmalıdır. Kesinlik kabul edilmesi doğru olur. Program uygulanabilir.

la da olsa) plânlamalarına, somut bir proje ile açılmasıdır. Bunun daha çok manevi bir yardım olabilir. İkinci çeşit proje köy topluluğu ile ilgili gerçekleştirilebilecek projelerdir. Bunların il idaresinin belki biraz para yardımı, belki makina yardımı, belki teknik bilgi yardımı topluluk bu işi tek başına gerçekleştirme gücü iş için merkezi plânlama organlarına yahut bakanlığın merkezi karar organlarına başvuru kademesinde devletin katkısı kararlaştırılarak hizmetine sunulabilecektir. Üçüncü çeşit projelerdir. Bunların gerçekleştirilmesi yerel Topluluk ve il idaresi bu projeleri tek başlarına yapacaklardır. Yahut projelerin çapı bunların millî içindeki yerlerinin belirtilmesini gerektirmesi ulusal kalkınma gayretleri arasında bir bağdır. Bu projeler için son kararı gerek merkezi plânlama ile ilgili bakanlıkların merkezi karar organları verir.

Üç ayrı seviyedeki bu üç ayrı çeşit projelerin nasıl olur? Birinci çeşit projelerin köyün kumardır. İlin katkısını gerektiren projelerin de toplanması ve ilde bütün köy toplulukları bir arada incelenerek karar bağlanması gerektirir.

TOPLUM KALKINMASI PİLOT BÖLGE ÇALIŞMALARI

bulunmaktadır. Bu kısımda yapılmış ve yapılmaya başlanılan işlemler kısaca dokunulacaktır. Önceki kısımlarda pilot bölgenin genel yapısı, pilot bölge seçiminde uyulacak ilkelere ve pilot bölgelerde uyulacak ilkeler kısaca belirtilmiş bulunmakta ve bundan bu çalışmaların ne kadar ilerlemiş olduğu ve ne kadar önceki kısımlardaki nazarı şemaya uyduğu görülmektedir.

1. Pilot bölgelerin seçimi.

1963 yılında pilot bölge olarak altı il seçilmiştir.

1. Antakya (Çukurova'dan)
2. Antalya (Antalya bölge plânlama projesi)
3. Edirne (Marmara bölgesinden)
4. Kayseri (İç Anadolu'dan)
5. Samsun (Karadeniz bölgesinden)
6. Muş (Sağlık hizmetlerinin sosyal kalkınma projesi)

Bu iller seçilirken il seçiminde uyulduğunu söylenen il ve bölgeler göz önünde tutulmuştur.

İlçe seçimi usullerine göre bu illerde pilot bölge olarak seçilmiştir.

söz etmek için yerimiz yeterli değildir. Fa seçimi için kullanılan ayraçlara uyulmuş mümkün olduğunu söylemek gerekir. Bu a bir tartışma konusudur, fakat onlara yeterli lar uyulmuştur. Bu bakımdan uygulamanın olduğunu kabul etmek gerekir.

2. Diğer faaliyetler.

Toplum kalkınması pilot bölge çalışma mın geri kalanları altı ilin altısında da aynı bazı illerde yedinci adım da tamamlanmış bazı illerde ise şimdilik ilk birkaç adımda k ya'da yedi adımın yedisi de atılmış, uygulama da köy liderleri kampının yapıldığı Yavuz lira ile köy halk odası, köy ana yolu, köyün sı, köyde bir umumi hela v. s. gibi değeri c defa aşan işler yapmıştır. Ayrıca su işleri i işleri için 20-30.000 lira toplayan köyler c teraslama çalışmaları başlamıştır.

Diğer illerde yapılacak daha birçok iş dahil 6 ildeki çalışmaların da başlamasıyla nebilir. Her yıl için konmuş olan hedefler

TOPLUM KALKINMASI PİLOT BÖLGE ÇALIŞMALARI

bölgeler seçilmiştir. Örneğin Denizli'nin seçilmesinde da Ziraat Bankasının kontrollü kredi uygulamasına sızdır. Erzurum, Atatürk Üniversitesinden dolayı seçil

V

PİLOT BÖLGE ÇALIŞMALARINDAN ALINAN

SONUÇLAR

Bugüne kadar yapılmış olan çalışmalardan DPT kınması Grubu şu sonuçları çıkarmaktadır :

1. Her bölgede yedi adımdan sırasıyla geçmek mektedir. Adımlardan birinin atlanması zararlı olma

2. Ancak, pilot ilçe araştırması sırasında progra kısmen geçmek ve daha diğer adımlar tamamlanma dan çıkan yerel ihtiyaçların karşılanması için ilgil gerekli temaslara girişmek çok yerinde bir iş olarak g Yedinci adımda köy topluluğunun seçeceği ihtiyaç ve bu adımda tahmin edilebilmektedir.

3. İlçe toplum kalkınması programının yürü makama bırakmamak gerekmektedir. Kaymakamın

dikleri imkânların çok ufak bir yardımla v
lerde bu fondan teşvik maksadıyla faydalan

6. Devlet hizmetleri arasında kurulac
nasyon) önemi bir defa daha açıkça anlaşıl

VI

S O N U Ç

Buraya kadar verilmiş olan bilgilerden
bilir?. Herşeyden önce toplum kalkınması
masının kalkınma plânına alınarak sağlam
nın çok yerinde olduğunu söylemek gerek
bölge usulüyle başlanmış olması da çok yer
gulamalar hakkında bir değer hükmü gerek
tersizliklerine rağmen (ki, bu yetersizlikler
betmemek endişesiyle uzun hazırlıklara g
doğmaktadır. Uygulamanın zamanla kendi
rını giredeceğini düşünerek beklenmemiş
bugün için umut verici bir gelişme içinde bu
riz. Az bir personelle büyük masraflar için
endişesiyle yapılan işleri insafla değerlendir

Bununla birlikte uygulamada görülen l

TOPLUM KALKINMASI PİLOT BÖLGE

3. Pilot bölge olarak kısmen değişik kısmen de Türkiye'ye uygun toplum kalkınlaştırırken şüpheli olan noktaları, uygulayıcıları, bilinmeyen hususları aydınlatacak çünkü uygulamada farklı özellik taşıyan toplumun pek sistemli olmamakla birlikte belli bir düzeni vardır. Fakat pilot bölge uygulamaları yoluyla hareket etmek istendiği, hangi sorulara cevap arandığı, varsayımların denendiği pek iyi anlaşılmalıdır. Uygulamanın en eksik tarafı da buradadır.